

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Psykoosilääkitykseen kohdistuva potilasohjaus - potilasnäkökulma

RC TEEMASEMINAARI 4.12.2025

Margit Lappalainen, TtM, tohtorikoulutettava

TAUSTAA

- Psykoosien ensisijainen hoito perustuu psykoottisia oireita lievittävään ja relapsiriskiä vähentävään psykoosilääkitykseen
- Kv-tutkimukset ovat osoittaneet, että potilaat eivät saa riittävästi tietoa psykoosilääkityksestään, josta on aiheutunut mm:
 - negatiivinen asenne lääkitykseen
 - lääkehoitoon sitoutumattomuutta

Globaalit haasteet lääkitysturvallisuudessa (WHO 2017):

- potilaat jäävät usein passiiviseen rooliin lääkehoidossaan
- potilaat eivät saa riittävästi tietoa lääkehoidostaan

TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

- **Tarkoituksena oli kuvata psykoosipotilaille annettua tietoa heidän psykoosilääkityksestään ja tiedonantamisen vaikutuksia potilaille**
- Integratiivinen kirjallisuuskatsaus (n=16)
- Sisäänottokriteerit:
 - empiirinen tutkimus – vertaisarvioitu artikkeli julkaistu 2010-2020
 - potilailla diagnosoitu psykoosisairaus (poissulkien kaksisuuntainen mielialahäiriö, päihde-/postpartum-/dementia-/deliriumpsykoosit)
 - potilailla käytössä psykoosilääkitys
 - potilaat yli 18-v

KIRJALLISUUSKATSAUKSEN AINEISTO

- 1901 psykoosipotilasta (549 sairaala- ja 1352 avohoitopotilasta)
- Interventiotutkimuksia (11): mindfulness-pohjainen psykoedukaatio, motivoivaan haastatteluun perustuva lääkehoitoon sitoutumisterapia, moduulipohjainen lääkehoidon opetus
- kysely (2), haastattelu (2), prospektiivinen havainnointitutkimus (1)
- Hong Kong (4)
- Japani (4)
- Korea (2)
- Kiina (1), Jordania (1), Turkki (1), München (1), USA (1), Skotlanti (1)

TUTKIMUSTULOKSET

- **Psykoosilääkitykseen kohdistuva tieto voidaan jakaa**
 - 1) **yleinen tieto:** lääkkeen nimi, tyyppi, annos, tarkoitus, ominaisuudet, toiminta, interaktiot, puutteet
 - 2) **vaikutukseen liittyvä tieto:** hyödyt ja haitat

TUTKIMUSTULOKSET

- Interventiotutkimuksissa potilaat saivat tietoa psykoosilääkityksen hyödyistä ja haitoista eri menetelmin:
oppimateriaalit, harjoitusvihkoset, kokemusten jako, keskustelu psykiatrisen ammattihenkilön kanssa, neuvonta, tuki, kysymyksiin vastaaminen, väärinkäsitysten selventäminen haittavaikutuksiin liittyen & auttaminen hyötyvaikutusten tunnistamisessa, vaikutusten itsemonitorointi, potilaiden opetus haittavaikutusten raportointiin ja sivu/haittavaikutuksien hallintakeinoihin

TUTKIMUSTULOKSET

- Psykoosipotilailla oli tiedonpuutteita: lääkkeen nimi, tyyppi, annostus, haitta- ja sivuvaikutukset
- Lääkkeen nimi oli paremmin tiedossa potilailla, joilla oli korkeampi koulutus ja positiiviset perhesuhteet
- Yli 4 vuotta hoidossa olleilla oli merkitsevästi paremmat tiedot lääkkeen nimestä, annostuksesta ja sivuvaikutuksista kuin potilailla lyhyemmällä hoitokokemuksella, joilla oli myös korkeampi riski lopettaa lääkityksensä
- Lääkkeen tarkoitus oli hyvin tiedossa – ”oireisiin”, ”psykoosiin”, ”oireiden lievitykseen”, mutta lääkkeen toiminnasta haluttiin enemmän tietoa
- Lääkkeen ominaisuudet (esim. pakolliset verikokeet), haittavaikutukset ja korkea hinta vaikuttivat psykoosilääkityksen valintaan
- Tietous lääkkeen käyttötarkoituksesta, vähemmät oireet ja haittavaikutukset sekä positiivinen asenne hoitoon—positiivinen yhteys lääkehoitoon sitoutumiseen

TUTKIMUSTULOKSET

- Psykoosilääkityksen haitta- ja sivuvaikutukset oli keskeisin psykoosilääkitykseen kohdistuva tieto, josta potilailla oli vähiten tietoa – epämiellyttävät haettavaikutukset suurin syy siihen, miksi potilaat jättävät lääkituksen ottamatta
- Klotsapiinin syljeneritykseen ja ummetukseen liittyvät haettavaikutukset oli hyvin tiedossa
- Haettavaikutuksista huonosti tunnistettava haettavaikutus oli seksuaaliset toimintahäiriöt
- Lääkituksen hyödyt tunnistettiin ”lääke toimii”

TUTKIMUSTULOKSET TIEDON ANTAMISEN VAIKUTUKSISTA POTILAILLE

- **Positiiviset potilastulokset:**
 - Parempi tietous lääkityksen vaikutuksista, tehokkuudesta, hyödyistä ja haitoista, psykoosisairaudesta ja sen hoidosta
 - Lääkityksen käyttötarkoituksen ymmärryksessä ja asenteissa, sivuvaikutusten tunnistaminen ja luottamus kykyyn niiden hallinnassa
 - Lääkehoitoon sitoutuminen, asenne lääkitykseen, toimintakyky, oireiden ja sairaalajaksojen vähentyminen

TUTKIMUSTULOKSET TIEDON ANTAMISEN VAIKUTUKSISTA POTILAILLE

- ei merkittävästi vaikuttanut *potilaiden huoleen* lääkityksen sivuvaikutuksista
- seksuaaliset toimintahäiriöt lääkityksen haittavaikutuksena oli vaikeasti tunnistettavissa - potilaat tunnistivat vasta, kun ammattihenkilö siitä kysyi

MERKITYS HOITOTYÖHÖN

- psykoosilääkitykseen kohdistuvan potilasohjauksen tulee olla hyvin suunniteltua, strukturoitua ja helposti ymmärrettävää
- potilaiden ymmärrys annetusta tiedosta tulee varmistaa
- potilaiden kanssa tulee käydä keskusteluja lääkitykseen liittyen ja antaa heille mahdollisuus kysymysten esittämiseen
- erityisesti potilaiden opettaminen haittavaikutusten tunnistamiseen ja potilaiden kokemukset lääkeyhdistelmien haittavaikutuksista ja niiden hallintakeinoista on ensiarvoisen tärkeää tiedostaa hoitotyössä – erityinen huomio seksuaalisiin toimintahäiriöihin

JOHTOPÄÄTÖKSET

- Kattava kuvaus psykoosilääkitykseen kohdistuvasta tiedon antamisesta/potilasohjauksesta ja sen positiivisista vaikutuksista
- potilasohjauksella/tiedon antamisella potilaiden osallistaminen huomioiden voidaan edistää positiivisia potilastuloksia

Jatkotutkimukset

- Psykoosipotilaiden kokemukset psykoosilääkitykseenkohdistuvasta potilasohjauksesta
- Psykoosilääkitykseen kohdistuvaan potilasohjaukseen liittyvä kirjaaminen

Lähteet

- **Lappalainen M, Härkänen M, Laukkanen E, Kuosmanen L 2023. Effectiveness of providing information on antipsychotic medication to patients with psychotic disorders: An integrative review. Issues in Mental Health Nursing 44 (5), 373-386.**
- Bergström T, Hulkko A, Hartikainen S, Koponen H, Lieslehto J, Jääskeläinen E, Isohanni M 2022. Psykoosilääkehoidon ohjaus voi tehostaa skitsofrenian hoitoa. Duodecim 2022 (138), 787-93.
- WHO 2017. Medication without harm – global patient safety challenge on medication safety.

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kiitos!

uef.fi

